

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar tepega vidiš, hvalavednega slišiš, koristnega skušiš, zapisi! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinaki: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Bilo je že precej pozno, ko smo prišli z g. dr. Melicherjem iz ajdovih polj zopet nazaj v Wagram, in zdaj sem si hotel ogledati še zgodovinsko-znamenito vas, ki stoji nekoliko nižej od kolodvora. V nji in njeni okolici je namreč vojska 5. in 6. julija 1809 s vsemi svojimi strašanskimi silami naj hujše divjala, kar se tudi še zdaj pozná; to sicer ne po kakih razvalinah, ampak pa še zelo novih, kaj ličnih poslopjih. Hiše so snažne, prijazne, po večjem brez nadstropij; — kar pa jim daje še posebno idilično mikavnost, je to, ker je na sprednji glavni strani skor pred vsako mal vertec za zelenjavo in cvetke. Tudi veliko novošegnega poljskega orodja sem vidil tu in tam pred hišami, kar mi je bilo v dokaz, da si stanovniki prizadevajo, napredovati v umnem kmetijstvu. Edino, kar mi v Wagram-u ni dopadlo, bila je farna cerkev. Tako majhnega in vrborno opravljenega svetišča nisim z lepo vidil; še celo luč se pred velikem altarjem mende ne špóga; — vsaj danes je bilo tema v svetilnici. — Akoravno je že nastajal mrak, vender nisem zamogel sterpéti, da bi ne bil šel še na pokopališče zunaj vasi, kjer je, kakor mi je bilo povedano, postavljen spominek onim hrabrim junakom, ki so na tem bojišču darovali kri in življenje za sveto reč, za ootbo drage domovine. Urnih korakov se napotiva s tovaršom S—. tje, pa glej nezgode: pokopališče je z železnimi vrati zaklenjeno, zid pa tudi obilno visok. Al to naju ni zadrževalo. S sokolsko gibčnostjo pospneva se čez zidano ográjo, in zdajci stojeva pri spominku, kateri je vzdian v zadnjo (izhodno) stran male kapelice, ki stoji sredi mirodvora. Kri mi je nekako zastajala v žilah o počutkih, katere ne morem z besedo imenovati, in tudi ne pismeno izraziti, ko sem bral in hkrati si pripisoval spominkovi napis. Kot zgodovinsko znamenitost priobčim ga tu v originalu. Tako-le se glasi:

Per aspera

ad astra

Dem Andenken

jener

tapfern Krieger geweiht,

welche

unter der ruhmvollen Führung des grossen Feldherrn

Erzherzog Karl
 von Oesterreich
 dem vom
 Kaiser Napoleon I. geführten Heere der Franzosen gegenüber
 auf diesem Schlachtfelde
 am 5. und 6. Juli 1809
 in treuer Hingebung für Kaiser und Vaterland ihr Leben geopfert!
 Von Oesterreichs Helden
 fielen deren Anführer, die Maria Theresien Ordens-Ritter,
 Feldmarschall-Lieutenants
 Herrman Josef, Nordmann,
 Constantin De Aspre,
 Philipp Wukassevich
 und General-Mayor
 Peter Vécsey
 nebst 120 Stabs- und Ober-Offiziers und 5507 der kampfmuthigsten
 Mannschaften
 Bete für sie
 der du dieses liesest
 thue wie sie, besser wirst du nicht!*)

*) Naj dostavim tu še naslednje verstice, ki bi, kot zgodovinska drobtinčica, vtegnile marsikoga zanimivati.

Ker nisem zamogel omenjeni večer nikogar vprašati, da bi ga bil vprašal, ali so na spominku imenovani generali in morde še kateri zmed častnikov ravno na Wagramskem pokopališču in morebit tik spominka pokopani, sem poznej pismeno v tej zadevi opráševal pri spoštovanim Wagramskem nadučitelju gosp. Jan. Urbisch-u. Na moje pismo mi je gospod jaderno in prav prijazno med drugim to-le naznanil: Kakor so mi povedali trije tukajšni stari gospodarji, ki so bili osebne priče kervave vojske l. 1809., se ne more terditi, da bi bil kateri zmed na spominku vpisanih in omenjenih generalov itd. pokopan ravno na našem mirodvoru ali tik spominka, ki je vzdignjen v zadnjo steno monumentalne kapelice, pod katero se nahajajo rake pobožnega vtemeljitelja njenega, rajnega gosp. barona Tkalcévič-a. Dalje piše: „Četrti dan po kervavi bitki prišel je cesar Napoleon I., pospremljevan od čveterih častnikov, v Wagram, se usedel pred hišo štev. 2 na neki valjar v senco dveh trapetlik, in se zamaknil v ogledovanje dveh ubitih in že močno trohnečih vojakov (mende konjikov), ki sta ne daleč proč razgaljena ležala poleg poginjenih konj. Čez en čas Napoleon vstane, in se napoti s svojimi spremljevalci naprej. Vas in celo bojno polje je bilo nasejano z mertvimi trupli; nikjer pa ni bilo viditi žive duše. Edini še zdaj živijoči 84letni starček Jožef Trauner prišel je med tem skoz osamljeno vas, in ko ga Napoleon sreča, ga vpraša po svojem tolmaču, če ni nikogar, ki bi merliče pokopaval, in kam da so prešli vsi stanovniki. Na odgovor, da je vse prebivalstvo pobegnilo, in da je le edini on v nekem varnem zakotju skrit tičal, mu Napoleon zapové, naj jaderno gre v vse sosedne vasi obširne okolice, in naj spravi ljudi skup, kolikor jih le more. Čez dva dni je res prišlo 300 oseb, so skopali po mnogih mestih obširnega bojnega polja velike jame, ter zagrebli trupla nepozabljivih pobitih junakov z padlimi konji vred. — Leta 1852. so postavili na polji zunaj Wagrama sedajno novo pokopališče; malo let poznej, pa je zgoraj imenovani plemeniti gosp. vtemeljitelj dal postaviti spominsko kapelico, v kateri se vsako leto 6. dan julija opravlja daritev sv. maše za tukaj padle vojsake.“

Toliko iz sporočila prijaznega gosp. nadučitelja Jan. Urbisch-a, kateremu naj bo s temi versticami izrečena za njegovo postrežljivo pojasnilo serčna in javna zahvala.

Pisavec.

Skoraj je bila že nastala noč, ko prihiteva z prijatlom S—. na kolodvor. Učitelji so stali po narodnostih združeni ob postajskih poslopjih, poslušaje petje Bukovincev, katerih počasni milotožni napev se je kot nalaš vjemal z zgodovinsko-znamenito okolico. Kmalo zatim privozi vlak od severja, sprejme nas v vozove, in v gosti tmuni derčali smo se nazaj proti Dunaju. Da se peljamo čez veliki mirodvor, za to se jih je menda le malo brigalo; vsaj veseli šunder po vozovih ni dal misliti kaj tacega. O poznej uri dospeli smo še le na dom. (Dalje prihodnjič.)

Dopisi in novice.

Iz Železnikov, 1. novembra. — Odperto pismo svojim součencem iz dunajskega gospodarstvenega kurza l. 1869.; osobito onim iz II. razreda. Predragi prijatli! Otožnega serca Vam naznanim žalostno in pomilovanja vredno novico, da je bil naš bivši součenec, verli gosp. Jakob Schwarz, nadučitelj v Schwarzenberg-u na Vorarlberskem dne 24. oktobra ondi pokopán. Umerl je, žalibog, posiljene smerti enako našemu nesrečnemu rajnemu učiteljskemu sobratu Jan. Medja-tu iz Breznice; — tudi Schwarzevi lastni, komaj šoli odrasli učenci spozabili so se tako zelo, da so stegnili roko svojo zoper življenje svojega izverstnega nekdanjega gosp. učitelja. Kakor je soditi po listu, ki nam je to žalostinko sporočil, morali so se dotični pobalini v neki gostilnici posebno surovo obnašati, ter se med saboj prepirati, ker bére se, da jih je nazočni rajni pristojno in vljudno opominjal k spodobni obnaši, prijateljstvu in miroljubnosti. Ali njegove lepe besede najdle so slabo mesto; — ko se namreč poznej napoti gosp. nadučitelj proti domu, prestrežejo ga hudobneži, napadejo ga z nožmi, in eden ga tako nesrečno zabóde v vrat, da je v bližno hišo zbežavši ondi čez eno uro, med katerim britkim časom je pri popolni zavednosti svojem mu morilcu določno iz serca odpustil njegovo hudobijo, izdihnil svojo dušo.

Ta žalostna novica mi je toliko bolj ranila serce, ker sva si bila na Dunaji z rajnim razun rojakov med vsemi součenci skoraj naj boljša prijatla in posebno sem ga čislal zaradi njegove neutrudne marljivosti; kajti v mojih očeh veljal je kot eden naj odličniših in naj prvih slušateljev vsega gospodarstvenega kurza. Slišal sem iz verjetnih ust, da so mu bili obilni uki v šoli še vse premalo; v prostih urah je neki hodil po posestvih v okolici dunajski, da bi si s tem še kaj več pridobil za svoje izobraženje v kmetijstvu. Pa tudi z odličnimi dunajskimi učenjaki je rad občeval, in likal se tako na vse strani. Prijateljstvo najino vterdilo se je bilo ukljub različni národnosti popolnoma, in pogostno sva si od taistih dob dopisovala. Iz vsih njegovih pisem spoznaval sem blago, plemenito dušo; zvestega in vernega katolika; bistróumnega (pa ne javnega) politikarja; izverstnega učitelja; znajdenega in varčnega (ter tudi dovolj premožnega) posestnika; — sploh moža brez madeža, ki bi bil na dolga leta še lahko mnogo koristil svoji domovini. Zapustil je svet v 40. letu svoje starosti, neoženjen. Naj mu sije rajske zarje večni blišč! Z Bogom! J. Lev.

Iz Ljubljane. — »Laib. Schlztg.« 10. novembra posnema iz »Tov.« notico o delavnosti »Nar. Šole«, ter pristavlja jako pikantne besede: »V pretečenem letu je odbor »Nar. Šole« baje tudi nekaj razdelil, a mi nismo nič od